

Документальна виставка: «Вони кинули виклик тоталітарній системі»
(до 40-річчя з дня створення Української Громадської Групи сприяння
виконанню Гельсінських угод)
(Прес-реліз)

Місце проведення: корпус №2 Державного архіву Полтавської області

Дата проведення: 27.10.2016 10.00.

Виставка складається із двох головних розділів.

1 серпня 1975 р. у м. Гельсінкі 35 держав підписали Гельсінський заключний акт, що, зокрема, визначав зобов'язання країн-учасниць у сфері прав людини і основних свобод. Приєднання тоді Радянського Союзу до цієї ініціативи створювало правову базу для діяльності правозахисних організацій. В УРСР, як і в низці інших радянських республік та деяких країнах тодішнього соціалістичного табору, виникли групи сприяння виконанню Прикінцевого Акту. Так розгорнувся Гельсінський рух, основою якого стала боротьба за досягнення політичних, економічних, соціальних, національних, релігійних прав людини. Українські правозахисники скористалися нагодою, щоб показати світові, що в Україні, яка тоді входила до складу СРСР, порушуються елементарні права людини. Вони зуміли поставити український національний інтерес на міжнародну правову основу.

До 40-ї річниці створення Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінських угод полтавські архівісти приурочили виставку архівних документів.

Документи першого розділу виставки розповідають про створення та діяльність Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінських угод: клопотання членів Української Громадської Групи до Ради Міністрів УРСР про легалізацію діяльності групи (1977 р.); спецповідомлення, доповідні та інформаційні записки органів КДБ першому секретареві ЦК Компартії України В. В. Щербицькому (1976-1977) про діяльність членів Громадської Групи; світлини фундаторів та членів Української Громадської Групи М. Д. Руденка, Л. Г. Лук'яненка, О. П. Бердника, О. Я. Мешко, В. С. Стуса, З. М. Красівського, В. П. Січка, учасниці дисидентського руху в УРСР, колишньої зв'язкової Головного командира УПА Р. О. Шухевича Д. Ю. Гусяк та члена Української Гельсінської групи Н. О. Світличної. Інший блок джерел цього розділу розповідає про реакцію вільного світу на діяльність та арешт в СРСР активних членів Української Громадської Групи, зокрема, - фото учасників акції протесту в одному з міст США проти ув'язнення українського дисидента Л. Г. Лук'яненка; правозахисника С. Й. Караванського під час візиту до Лондона, де він розповів про репресії проти українських правозахисників; а також світлина учасників дисидентського руху в УРСР, членів Української Громадської Групи П. В. Січко, О. Я. Мешко, В. П. Січко, дружини П. В. Січка Стефанії та дочки Оксани під час перебування в США.

Документи другого розділу свідчать про реорганізацію Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінських угод в політичну організацію під назвою Українська Гельсінська спілка, активну діяльність її членів у площині національного і державного відродження у другій половині 80-х – на початку 90-х років минулого століття. Це - світлини: письменника О. П. Бердника, який розмовляє зі студентами під час голодування на площі Жовтневої революції в м. Києві (жовтень 1990 р); учасника дисидентського руху в УРСР, члена Української Гельсінської спілки М. М. Гориня з друзями (1980-ті рр.); В. М. Чорновола, який ознайомлюється з матеріалами, пов'язаними з репресіями 1930–50-х рр., під час установчої конференції історико-просвітницького товариства “Меморіал” (Київ, березень 1989 р.).

Останній блок джерел розділу розповідає про полтавських дисидентів та активних учасників Руху опору, національно-визвольного руху 1940-х-1980-х рр. (К. Я. Мешко, В. І.

Захарченка, П. П. Ротача), увічнення пам'яті на Полтавщині одного з фундаторів Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінських угод Оксани Мешко – присвоєння її імені школі у с. Старі Санжари Новосанжарського району (2002).

Виставка підготовлена на виконання Указу Президента України № 126/2016 від 04 квітня 2016 р. «Про відзначення 40-ї річниці створення Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінських угод»

На виставці використано документи Центрального державного кінофотофоноархіву імені Г. Пшеничного, Центрального державного архіву вищих органів влади України, Державного архіву Полтавської області.